

Μάθημα 6, 7/11/2024

ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ, Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

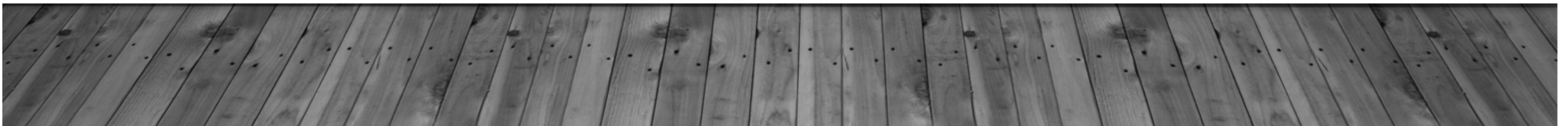
ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η διαδικασία μετατροπής ενός στοιχείου ή μιας φράσης σε ενιαίο λεξικό στοιχείο (Lyons, 1977).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ σε δύο διακριτές περιπτώσεις

(α) στη **διατήρηση ενός λεξικού στοιχείου** διαχρονικά και

(β) στη **μετατροπή μιας φράσης σε λεξική μονάδα.**

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΕΝΟΣ ΛΕΞΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ

Στοιχεία αρχαϊκής προέλευσης που παύουν να είναι αναλύσιμα

Η διαδικασία ανάλυσής τους έχει καταστεί ανενεργή λόγω γλωσσικής αλλαγής

ΥΠΟ + ΤΙ + ΘΕ + ΤΑΙ

δεν είναι διαφανής ο αναδιπλασιασμός της ρίζας θε- με το στοιχείο -τι

το στοιχείο τιθε- έχει καταστεί μη αναλύσιμο

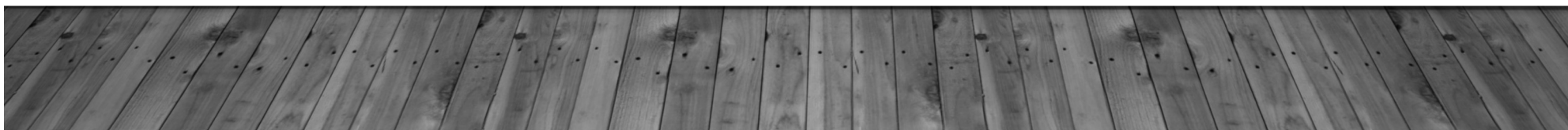
ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΙΑΣ ΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΛΕΞΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

ιδιωτισμοί

πολυλεκτικά λεξήματα
έχουν χάσει την εσωτερική τους συντακτική
υπόσταση
Η σημασία τους δεν προκύπτει από τη
σύνθεση των επιμέρους στοιχείων που τους
συγκροτούν

σιγά τα λάχανα

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΙΑΣ ΦΡΑΣΗΣ ΣΕ ΛΕΞΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

Λόγιες παγιωμένες εκφράσεις

υπέρ το δέον
εξ οικείων τα βέλη
εκ των ων ουκ άνευ
Μη διαφανής σχηματισμός

ΛΕΞΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

διαβάθμιση λεξικοποίησης

ιδιωματικές & λόγιες εκφράσεις →
χαμηλός βαθμός λεξικοποίησης
(δεν διαθέτουν κλιτούς τύπους και δεν
αποτελούν βάσεις σχηματισμού ούτε
παραγώγων ούτε συνθέτων

ιδιωματικές εκφράσεις όπως
καθώς πρέπει, ωχ αδερφέ →
υψηλότερος βαθμός
λεξικοποίησης

ΔΟΜΗ ΛΕΞΙΚΟΥ

Λεξικό

Μορφήματα

Μονομορφηματικές Λέξεις

Λεξικοποιημένες Φραστικές Δομές

Πλεοναστικοί Κανόνες

συγκροτείται μόνο από μη
προβλέψιμες μονάδες

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

παθητικό λεξιλόγιο:
οι λέξεις που αναγνωρίζουν οι
ομιλητές/τριες ακούγοντας ή
διαβάζοντας

ενεργό λεξιλόγιο:
οι λέξεις που χρησιμοποιούν

Απόφοιτος λυκείου :
45.000 λέξεις

Απόφοιτος
πανεπιστημίου:
120.000

ΤΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΛΕΞΙΚΟ ΝΕ

Θεώρηση του λεξικού αποθέματος
της νέας ελληνικής

Τι τύπου λέξεις περιλαμβάνονται
στο λεξικό της ΝΕ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

διαχυτική γλώσσα, από μορφολογικής
πλευράς

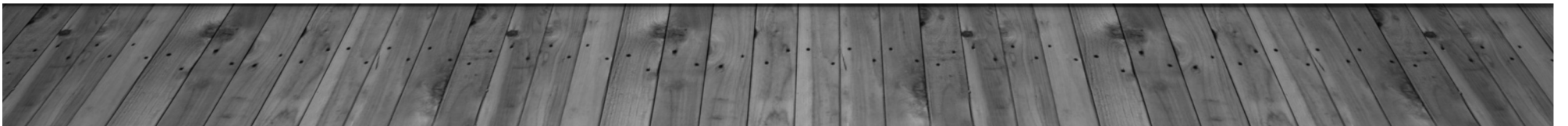
ένα μόρφημα εκφράζει ταυτόχρονα
διάφορες λειτουργίες
(σε ένα μόρφημα διαχέονται πολλές
πληροφορίες)

-α

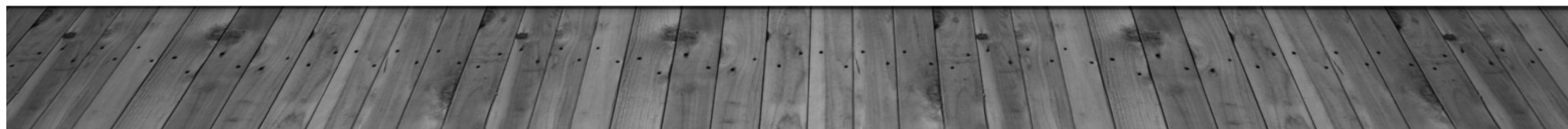
ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ & ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Μότσιου 1994

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΛΕΞΕΩΝ

Μότσιου 1994
<ul style="list-style-type: none">• πολυμορφηματικές λέξεις
<ul style="list-style-type: none">• λεξικές μονομορφηματικές λέξεις
<ul style="list-style-type: none">• γραμματικές μονομορφηματικές λέξεις
<ul style="list-style-type: none">• μονομορφηματικά στοιχεία κενού περιεχομένου
<ul style="list-style-type: none">• στοιχεία λεξικών φράσεων

ΠΟΛΥΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

λέξεις που αποτελούνται από δύο ή περισσότερα
μορφήματα:
ένα τουλάχιστον θεματικό ή/και παραγωγικό μόρφημα
(με δηλωτική σημασία) & ένα τουλάχιστον κλιτικό
μόρφημα (γραμματική λειτουργία ανάλογα με την
κατηγορία)

ΠΟΛΥΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- Περιλαμβάνονται στις (ανοικτές) τάξεις I^{ης} βαθμίδας λεξικότητας

ουσιαστικά	Πέτρ-ος, άνθρωπ-ος, δια-μαρτυρ-ία, ξεν(ο)-δοχεί-ο, κούκλ-α τρώ-ω, επι-βάλλ-ομαι, κρυφ-(ο)-κοιτάζ-ω, απασχολ-ώ έξ-υπν-ος, ήρεμ-ος, κακ-ός, αντί-στροφ-ος σίγουρ-α, εύκολ-α, γρήγορ-α
ρήματα	
επίθετα	
επιρρήματα	

ΛΕΞΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

λέξεις που φέρουν λεξική σημασία (και όχι γραμματική λειτουργία) και αποτελούνται αποκλειστικά και μόνο από ένα (θεματικό) μόρφημα

ΛΕΞΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- Περιλαμβάνονται στη 2^η βαθμίδα λεξικότητας, αφού θεωρούνται λιγότερο λεξικές λέξεις από αυτές της 1^{ης} βαθμίδας, μη αναλύσιμες λέξεις

επιρρηματικά που δηλώνουν γενικά χρόνο	τώρα, χθες, σήμερα, αύριο, ακόμα, ήδη, πάντα
επιρρηματικά που δηλώνουν γενικά τόπο	εδώ, εκεί, επάνω, μέσα, έξω, πίσω

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Οι λέξεις που έχουν αποκλειστικά
γραμματική λειτουργία και
αποτελούνται μόνο από ένα μόρφημα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- Έντασσονται είτε στη 2^η είτε στην 3^η ή 4^η βαθμίδα λεξικότητας με την τάση να χαρακτηρίζονται όλο και πιο γραμματικές

μόρια	θα, να, ας, μη, δεν
άρθρα	ο, η, το, ένα
προθέσεις	με, σε, για, ως, προς
σύνδεσμοι	και/κι, ότι, διότι, επειδή

ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΕΝΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

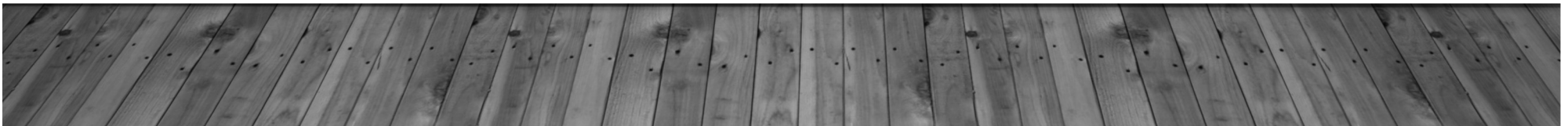
Λέξεις μορφολογικά μη αναλύσιμες και χωρίς σημασιακό περιεχόμενο. Οι λέξεις αυτές ΔΕΝ μπορούν να εμφανιστούν μόνες τους και αποκτούν ανάλογα με την περίπτωση, λεξική ή γραμματική, σημασία ΜΟΝΟ ως συστατικά μιας ευρύτερης ενότητας

ΜΟΝΟΜΟΡΦΗΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΕΝΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Τα έκανε κουλουβάχατα
Πάω στα κουτουρού
Λάου λάου
Μάνι μάνι

Τη βρίσκω
Τα χρειάστηκα
Μου τη δίνει
Δίνε του
Το 'σκασε

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΞΙΚΩΝ ΦΡΑΣΕΩΝ

Όλες οι υπαρκτές κοινές λέξεις του λεξικού
οι οποίες χάνουν την πραγματική λεξική
τους σημασία όταν αποτελούν συστατικά
ιδιωματικών φράσεων

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΞΙΚΩΝ ΦΡΑΣΕΩΝ

- **Ιδιωματικές φράσεις: δεν διατηρούν την ατομική τους σημασία, η σημασία της φράσης δεν είναι δυνατόν να αναλυθεί ως σύνθεση των σημασιών των επιμέρους λέξεων**

Πέρα βρέχει
Ο μήνας έχει εννιά
Σπουδαία τα λάχανα
Πράσινα άλογα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Πετρούνιας 2002

ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

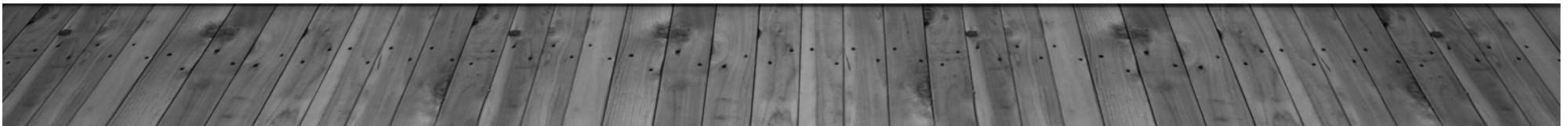
ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

απαγορευτικό τροφοδιανομή για το σπίτι

lockdown (οι άλλοι, οι Αγγλοτραφείς) → **απαγορευτικό** (εμείς, οι Ελληνοτραφείς), **γενικό** ή **μερικό απαγορευτικό**

delivery (οι άλλοι) → **τροφοδιανομή** (εμείς —ή κάτι καλύτερο; μακάρι) [παλιά από το «Ομιλείτε Ελληνικά» με την Λιάνα Κανέλλη καθιερώσαμε το **ταχυφαγείο** αντί τού φαστφουντάδικου!]

take away (οι άλλοι) → **για το σπίτι** (εμείς — «κατ' οίκον» λέγαμε παλαιότερα)

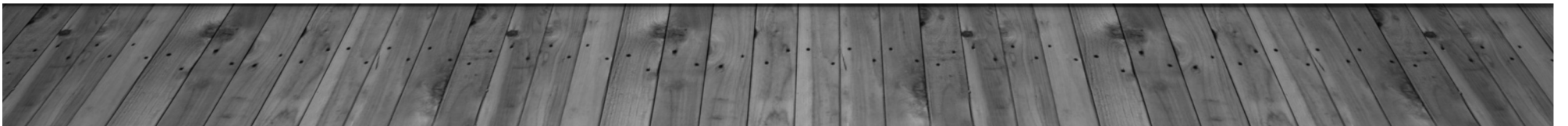
ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕ

Λαϊκές	Λόγιες
αριθμητικά περισσότερες, παλαιές και νέες	κρατούν γενικά τη φωνητική / φωνολογική δομή της αρχαίας ελληνικής

ΛΑΪΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

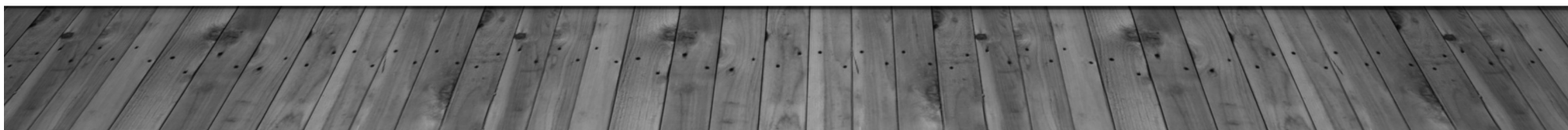
• Κληρονομημένες λέξεις
• Λαϊκά δάνεια
• Λαϊκά αντιδάνεια

ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΜΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Οι λέξεις που υπάρχουν ιστορικά σε μια γλώσσα για μεγάλο χρονικό διάστημα, έχοντας εισαχθεί π.χ. στην ελληνική γλώσσα κατά την αρχαιότητα ή την ελληνιστική εποχή από γλώσσες όπως η εβραϊκή και η λατινική και διατηρούνται σε αυτήν μέσα από αλλαγές στη μορφή τους, όπως επιβάλλονται από τη φωνολογική και μορφολογική διεργασία αλλαγής της γλώσσας.

Οι λέξεις που δημιουργούνται στη λαϊκή γλώσσα με βάση παλαιότερα γλωσσικά στοιχεία

ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΜΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

σπίτι

[μσν. σπίτιν < οσπίτιν με αποβ. του αρχικού άτ. φων. από συμπροφ. με το άρθρο < ελνστ. όσπίτιον < λατ. hospit(ium) `δωμάτιο φιλοξενίας, πανδοχείο, σπíti' -ιον

σούβλα

[μσν. σούβλα < λατ. subula με ανομ. αποβ. του δεύτερου [υ] · σούβλ(α) -ίτσα]

λουκάνικο

ελνστ. λουκάνικον, λουκανικόν < λατ. lucanicum
`αλλαντικό της Λουκανίας']

πατέρας

ΙΙ: μσν. πατέρας < αρχ. πατήρ, αιτ. -έρα · Ι2, ΙΙΙ: λόγ. σημδ.
γαλλ. père · ΙΙ2α: ελνστ. σημ. · ΙΙ2β: μσν. σημ. · πατέρ(ας) -
ούλης]

ΚΛΗΡΟΝΟΜΗΜΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

πλήρες κλιτικό παράδειγμα

η σούβλα
της σούβλας
οι σούβλες

παράγωγα

σουβλάκι
σουβλίζω
σουβλατζίδικο
σουβλιστός
σουβλερός
σουβλί
σουβλιά

σύνθετα

κοντοσούβλι

ΛΑΪΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Λέξεις που εισήχθησαν σε μια γλώσσα από νεότερες γλώσσες κατά την πιο πρόσφατη εποχή (π.χ. στην ελληνική από την ιταλική, τουρκική & τις βαλκανικές γλώσσες από τον μεσαίωνα και μετά)

Η πλειονότητα των λέξεων αυτών έχουν πλήρως αφομοιωθεί φωνητικά και μορφολογικά και συμμετέχουν στη διεργασία της σύνθεσης εκτός από τα πιο πρόσφατα λαϊκά δάνεια (π.χ. ρεζερβουάρ)

ΛΑΪΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

γιασεμί

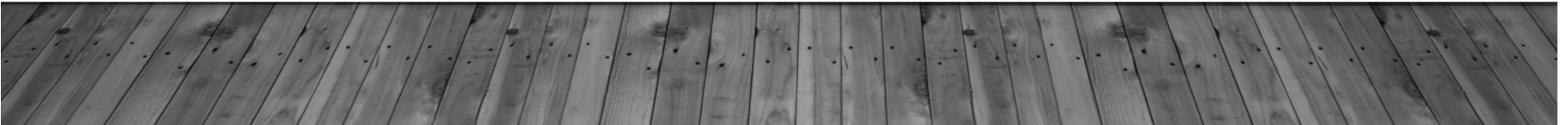
τουρκ. yasemin (από τα περσ.) με αποβ. του τελ. συμφ.

πολυθρόνα

ιταλ. poltrona παρετυμ. πολύ(ς) + θρόνος · πολυθρό ν(α) -ίτσα]

φουρτούνα

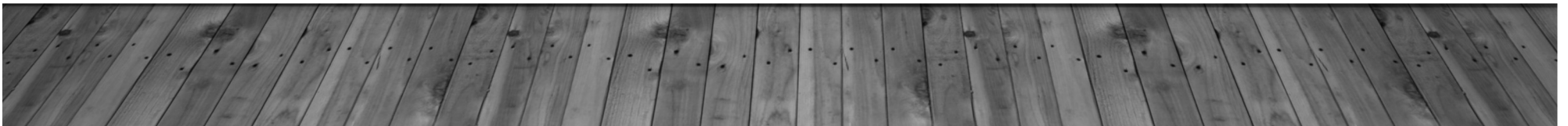
βεν. (ή παλ. ιταλ.) fortuna `τύχη, κακή τύχη, καταιγίδα']

ΛΑΪΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

- Εντάχθηκαν και συνεχίζουν να εντάσσονται στην ελληνική ιδίως από δυτικές γλώσσες (κυρίως από τη γαλλική και την αγγλική) και προέρχονται από τη συνεχή εξέλιξη των δραστηριοτήτων του ανθρώπου, κυρίως σε πολιτισμικό και τεχνολογικό επίπεδο

Αβαντάζ
Άλμπουμ
Ρεστοράν
Σάντουιτς

Λαϊκα δανεια

- Ντετέκτιβ
- Μιλφείγ
- Φιορδ
- Εμπριμέ, ρετιρέ, σουξέ
- Αμπαλάζ, γκαράζ, μασάζ, τατουάζ
- Μαμούθ, ζενιθ
- Κομφετί, μπουζί
- Σικ, τρικ
- Αλκοόλ, γκολ, προφίλ, κασκόλ, τούνελ
- Άλμπουμ, φιλμ, τραμ
- Ακορντεόν, ασετόν, πούλμαν, μπετόν
- Λουξ
- Καπό, μαγιά, σκαμπό, μπιμπερό
- Γκάλοπ, κλαμπ, γκλομπ
- Ασανσέρ, κομπρεσέρ, τρακτέρ
- Φλας
- Γιοτ, μασκότ
- Απεριτίφ

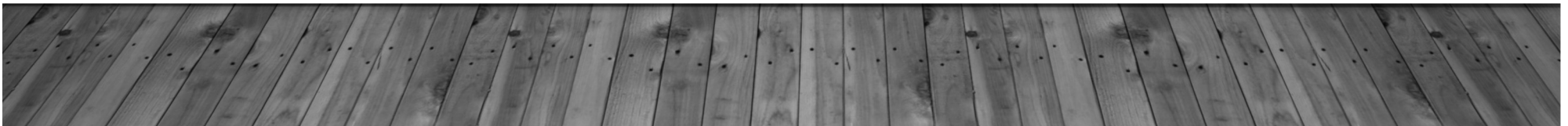
ΔΑΝΕΙΑ ΕΠΙΘΗΜΑΤΑ

ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

- **-ά(ν)τζα:** *μαστοράντζα, σοφεράντζα*
- **-άνος:** *Ναπολιτάνος, πρωτεγουσιάνος*
- **-άρης:** *αγελαδάρης, σκουπιδιάρης*
- **-άρι:** *απομεινάρι, δυάρι, αλφαθητάρι*
- **-άτος:** *ξιδάτος, αφράτος*

ΒΕΝΕΤΙΚΗΣ Ή ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

- **-δόρος:** *μπαλαδόρος, τζογαδόρος, κομπιναδόρος*
- **-έζος:** *Βερολινέζος, Γιαπωνέζος*
- **-ιέρα:** *αλατιέρα*
- **-ίσιος:** *αρνίσιος, βουνίσιος*
- **-ίστας:** *χιουμορίστας, γραφίστας*
- **-ούρα:** *φαγούρα, καούρα*

ΔΑΝΕΙΑ ΕΠΙΘΗΜΑΤΑ

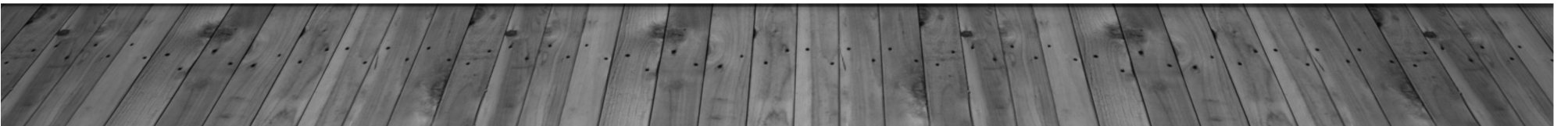
ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

- **-(α)λής:** γουρλής,
μουστακαλής
- **-τζης:** ταξιτζής, καφετζής

ΛΑΪΚΑ ΑΝΤΙΔΑΝΕΙΑ

(λαϊκές) λέξεις οι οποίες σε κάποια χρονική φάση εξήχθησαν από μία γλώσσα (γλώσσα-πηγή) σε μία ή περισσότερες άλλες γλώσσες (γλώσσα-στόχος) και στη συνέχεια επανήλθαν στην αρχική γλώσσα-πηγή με αλλαγμένη τη μορφή ή/και τη σημασία τους.

ΛΑΪΚΑ ΑΝΤΙΔΑΝΕΙΑ

καναπές

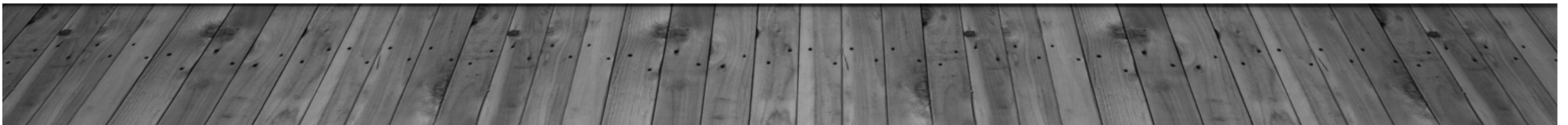
[αντδ. < γαλλ. canapé (στη νέα σημ.) -ς < μονλατ. canapeum < λατ. conopeum ([-νορέ-]) < conopeum ([-νόρε-]) < ελνστ. κωνώπιον
`ντιβάνι με κουνουπιέρα']

ταρταρούγα

[αντδ. < ιταλ. tartaruga `χελώνα' < υστλατ. tartarucus `δαίμονας του
Τάρταρου' < ελνστ. Ταρταροϋχος (επειδή η χελώνα θεωρούνταν σύμβο
λο του κακού πνεύματος)]

μπράτσο

αντδ. < ιταλ. braccio ή βεν. braccio < λατ. brachium < αρχ. βραχίων ·
μπράτσο(ο) -άρα]

ΛΟΓΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Κατά πλειονότητα προϊόντα δανεισμού είτε από άλλες γλώσσες είτε από προγενέστερες φάσεις της ίδιας γλώσσας

Εξωτερικού και Διαχρονικού δανεισμού

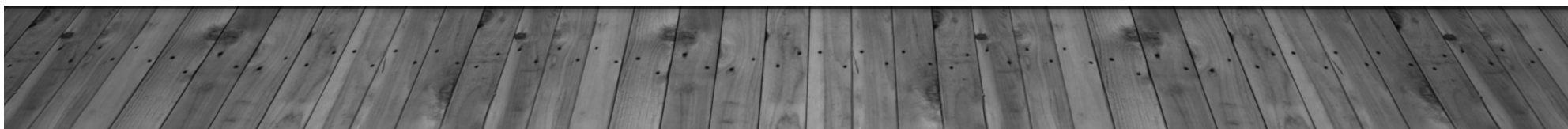
Διεθνισμοί

Μεταφραστικά δάνεια

Λόγια αντιδάνεια

Νεολογισμοί

Νεοδημοτικοί τύποι

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

- Λόγιες εξωτερικού δανεισμού: εισαγωγή από άλλες γλώσσες με ή χωρίς εξελληνισμό,

π.χ.: σοσιαλισμός, κομμουνισμός

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

- **Λόγιες διαχρονικού δανεισμού: εσωτερική εισαγωγή από προγενέστερες φάσεις**

π.χ.: προέλευση, ποητική, χθόνιος, συμβόλαιο

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

αίγα
κατσίκια

ιερέας
παπάς

ταμπέλα
πινακίδα

τεχνίτης
μάστορας

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

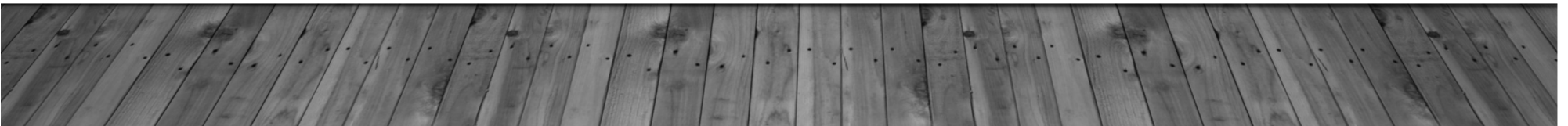
Λόγια (επικράτησε)	λαϊκή
άμαξα	αραμπάς (τουρκ)
εφημερίδα	γαζέτα (βεν.)
καταρράκτης	κατεβασιά (ελλ.)
φυλάκιο	βίγλα (λατ.)

λόγια	Λαϊκή (επικράτησε)
κλίνη	Κρεβάτι (ελλ.)
όνος	Γάιδaros (αραβ.)
ορνιθώνας	Κοτέτσι (σλαβ.)
προσωπίδα	Μάσκα (λατ.)
υπερώο	Ταράτσα (ιτ.)

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΙ

Λέξεις που δημιουργήθηκαν σε κάποια ευρωπαϊκή γλώσσα με βάση μορφήματα που προέρχονται από μορφήματα της Αρχαίας Ελληνικής και/ή της Λατινικής και στη συνέχεια εισήχθηκαν στην ελληνική ως δάνειες λέξεις.

διεθνισμοι

- Βιολογία, βιβλιογραφικός Γενετιστής, φυσιολόγος, υδροστατική
- Δημογραφία, ιδεολογία • Διπλωμάτης, ζωολογία
• γλυκόζη
- Χημεία, χρονόμετρο, χαρτογράφος
- Μικρόφωνο, φωνολογία
- Τηλεπάθεια
- ηλεκτρίζω

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΙ

ιδεολογία

λόγ. < γαλλ. idéologie, γερμ. Ideologie < idéo-,
Ideo- = ιδεο- + -logie = -λογία]

Μικρόφωνο

λόγ. < γαλλ. micro phone < micro- = μικρο- | + αρχ.
φων(ή) -ον

χαρτογράφος

[λόγ. < γαλλ. cartographe < carto- = χαρτο- 2 + -graphie = -
γράφος

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Λόγιες λέξεις οι οποίες εμφανίζονται στη γλώσσα-στόχο ως τα μεταφραστικά ισοδύναμα των ανάλογων λέξεων στη γλώσσα-πηγή.

Μεγαλύτερο μέρος ειδικού λεξιλογίου
π.χ. περικείμενο, συγκείμενο

Τηλεόραση
Ηλεκτρονικός υπολογιστής

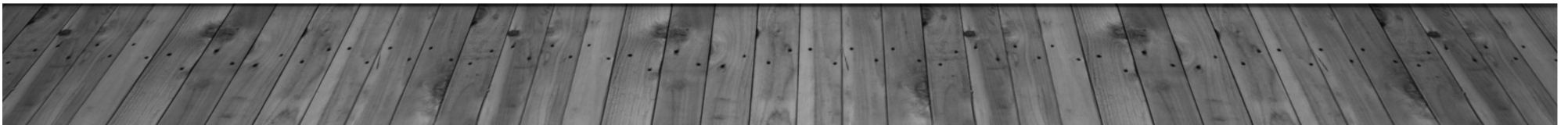
ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ

- Αλληλογραφία, απογοήτευση
- Γλωσσολογία, ορολογία
- Δημοσιογράφος, πεζοδρόμιο
- Εθνικότητα, πολιτισμός
- Ημίμετρο, ριζοσπάστης
- Θνησιμότητα, σκηνοθέτης
- Καταστατικό, τρομοκρατία
- Λεωφορείο, υλισμός
- Μηδενιστής, φανατισμός
- Νομιμοφροσύνη, ψυχραιμία

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ

- Αρχαιογνωσία
- Αυτοσυνειδησία
- Διαφωτισμός
- Εποικοδομητικός
- Κοσμοϊστορικός
- Νεοέλληνες
- Ορθολογισμός
- Υψίπεδο
- φυσιοδίφης

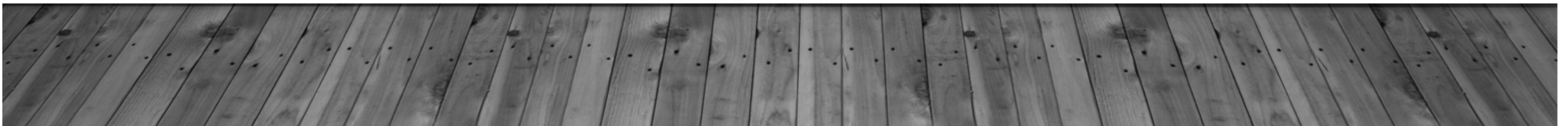
ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ

- Βιοπαλαιστής
- Οινόπνευμα
- Ποδόσφαιρο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ

- Σκοτεινός θάλαμος
- Οπισθοχώρηση
- Φωτοσκίαση
- Σιδηρόδρομος
- φορτωτική

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Βιοπαλαιστής

λόγ. βιο- + παλαιστής μτφρδ. γαλλ. struggle for lifeur (κωμική μίμηση των αγγλ.) ή μέσω της αγγλ. απόδ. struggle-for-lifer (επίσης κωμικό, ύφος της πιάτσας)

Σιδηρόδρομος

λόγ. σιδηρο- + -δρομος μτφρδ. γαλλ. chemin de fer ή γερμ. Eisenbahn

ΛΟΓΙΑ ΑΝΤΙΔΑΝΕΙΑ

εγκυκλοπαίδεια

Εγκύκλιος παιδεία
Ελληνιστική φράση

Λατινική
encyclopaedia

Γαλλική
encyclopedie

Ελληνική
Εγκυκλοπαιδεία
Εγκυκλοπαιδεία

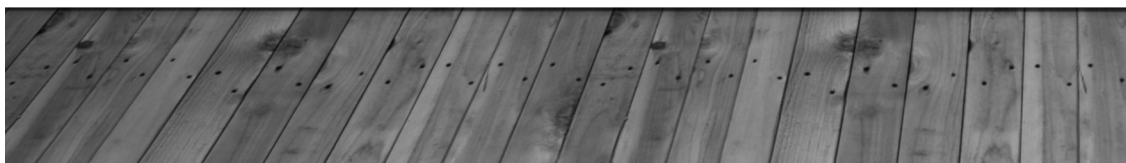
]

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

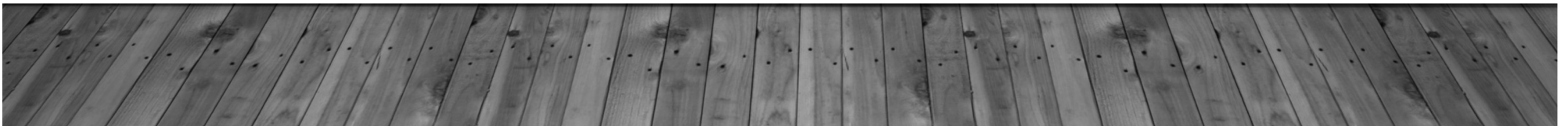
στο λεξιλόγιο μιας γλώσσας διαρκώς δημιουργούνται νέες λέξεις, ενώ άλλες χρησιμοποιούνται διαρκώς και λιγότερο, και τελικά αντικαθίστανται από άλλες. Οι ομιλητές μιας γλώσσας έχουν την ικανότητα να επινοούν νέες λέξεις για να δηλώσουν νέες σημασίες. Μια νέα λέξη όταν δεν έχει ακόμη ενταχθεί στο λεξιλόγιο και θεωρείται από τους περισσότερους ομιλητές ως καινούργια ονομάζεται νεολογισμός.

εμφάνιση στα λεγόμενα
ειδικά λεξιλόγια
ανανέωση με μεγάλη
ταχύτητα

ΠΗΓΕΣ ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

- Το γενικό λεξιλόγιο (που συνιστούν περίπτωση εσωτερικού δανεισμού)
- Τα ειδικά λεξιλόγια (που συνιστούν περίπτωση εσωτερικού δανεισμού)
- Άλλες γλώσσες (που συνιστούν περίπτωση εξωτερικού δανεισμού)

ΠΗΓΕΣ ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Γενικό λεξιλόγιο

Οι λέξεις του γενικού λεξιλογίου αποκτούν νέα σημασία λόγω της χρήσης τους σε έναν ειδικότερο τομέα ανθρώπινης δραστηριότητας
π.χ. ψηφιακός δίσκος

Ειδικό λεξιλόγιο

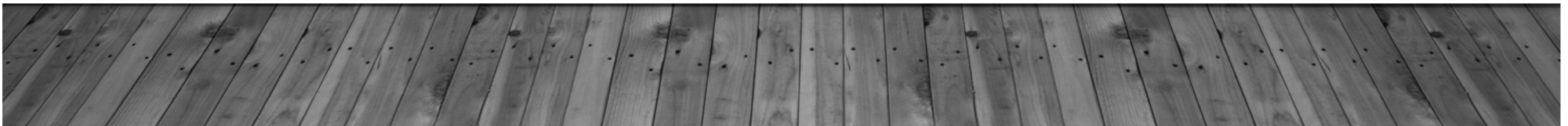
Μεταφορά με την ίδια σημασία ή διεύρυνση της ίδιας σημασίας για απόδοση ειδικότερων σημασιών
π.χ, ναύτης > αστροναύτης > κοσμοναύτης

Εξωτερικός δανεισμός

Μεταφορά από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα στόχο είτε με αυτούσια μορφή ως ξενο δάνειο (κόρνερ, κραγιόν, κέικ) είτε ως μεταφραστικό δάνειο (σκληρός δίσκος, ποντίκι, πληκτρολόγιο, ανελκυστήρας)

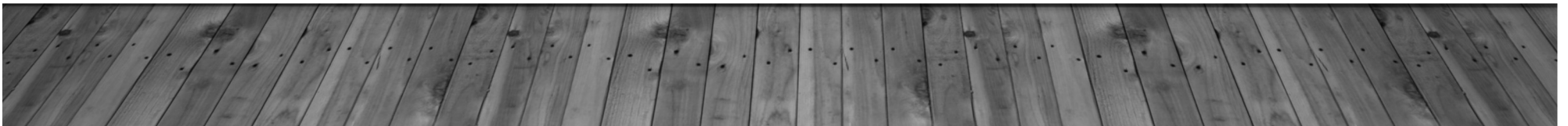
ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Π.χ. η λέξη εφημερίδα στην ελληνιστική ελληνική σήμαινε 'στρατιωτικό ημερολόγιο, λογιστικό βιβλίο'. Τον 18ο αιώνα οι μορφωμένοι ομιλητές την ξαναφέρνουν σε χρήση δίνοντάς της τη νέα σημασία του 'ενημερωτικού φύλλου που εκδίδεται καθημερινά', που είναι δάνειο από την αντίστοιχη γαλλική λέξη journal. Έως τότε στην ελληνική χρησιμοποιείτο η λέξη γκαζέτα για να δηλώσει την 'εφημερίδα'. Οι περισσότεροι ομιλητές θεωρούσαν τη λέξη εφημερίδα νεολογισμό, όταν πρωτοεμφανίστηκε. Στη συνέχεια εντάχθηκε στο νεοελληνικό λεξιλόγιο και σήμερα οι ομιλητές της νέας ελληνικής καθόλου δεν τη θεωρούν νεολογισμό.

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Νεολογισμός (που επικράτησε)	Ξένο δάνειο (που επικράτησε)
<i>ανελκυστήρας</i>	ασανσέρ (γαλλ.)
<i>αναπτήρας</i>	τσακμάκι (τουρκ.)
<i>νόθος</i>	μπάσταρδος (ιτ.)
<i>πρότυπο</i>	μοντέλο (ιτ.)
<i>οικογένεια</i>	φαμίλια (λατ.)

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Ξενικός νεολογισμός που επικράτησε	Ελληνικός νεολογισμός (που δεν επικράτησε)
κουπόνι	μερισματαπόδειξη
λουκούμι	τερψιλαρυγγείο
Μανσέτα	διαστήρ
μινιατούρα	μινυογραφία
μπαλέτο	μιμόρχημα
μπουλντόγκ	ταυρόσκυλος
ντους	Επιβρόχιο λουτρό

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Νεολογισμός (που επικράτησε)	Ξένο δάνειο (που επικράτησε)
αλλαντικό	Λουκάνικο (γερμ.)
αναπτήρας	Τσακμάκι (τουρκ)
ανελκυστήρας	Ασανσέρ (γαλλ.)
ανθοδέσμη	Μπουκέτο (ιτ. γαλλ.)
Οικογένεια	Φαμίλια (λατ.)
σταχτοδοχείο	Τασάκι (τουρκ.)

